

початкової ланок освіти// Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія: Зб. наук. праць. – Випуск 38. – Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2012. – С. 155-159.

13. Каплінський В.В. Наукова лабораторія педагогічної майстерності викладача вищого навчального закладу як школа формування професійної компетентності / В.В.Каплінський, Н.І.Лазаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка та психологія. – № 48. – Вінниця : ТОВ «Нілан ЛТД». – С.13-19.

14. Коломієць А. М., Лазаренко Н.І. Концептуальні засади розвитку наукової діяльності педагогічного університету на сучасному етапі розвитку суспільства / А.Коломієць, Н.Лазаренко, Є.Громов // Освітній простір України : Науковий журнал. – Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2017. – Вип. 9. – С. 74-80.

15. Король А.В. Штучний інтелект як засіб співпраці з педагогами, батьками та громадськістю в інноваційному освітньому середовищі / А.В. Король // Інклюзивна освіта як індивідуальна траєкторія особистісного зростання дитини з особливими освітніми потребами : збірник матеріалів ІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (м. Вінниця, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 08-09 листопада 2018 р.) / редкол.: О. П. Демченко, Н. О. Комарівська, Л. В. Любчак, Л. А. Присяжнюк ; за заг. ред. О. А. Голук. Вінниця : Меркьюрі-Поділля, 2018. Вип. 1. – С. 94 – 98.

16. Лазаренко Н. Культура мовлення як невід’ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога / Н. І. Лазаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : Збірник наукових праць / [гол.ред. Н. Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2016. – Вип.23. – С.36-42.

17. Лазаренко Н.І. Структурні компоненти інформаційної культури викладача педагогічного вищого навчального закладу / Н.І. Лазаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка та психологія. – Вінниця: Нілан-ЛТД, 2016. – Вип. 47. – С. 18-23.

18. Лазаренко Н. І. Теоретико-методологічні засади підготовки фахівців в умовах сучасних трансформаційних змін / Н. І. Лазаренко // Actual question and problems of development of social sciences : Conference Proceedings. – Kielce: Holy Cross University. – P.172-175.

19. Основи педагогічної творчості та майстерності / за заг. ред. Н. В. Гузій. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – 168 с.

20. Родюк Н.Ю. Педагогічні ідеї професійної підготовки вчителів початкової школи в країнах Заходу / Н.Ю. Родюк // Inovativnyy vyiskum v oblasti vzdelavania a socialnej prace. – Sladkovicovo: Vysoka skola Danubius, 2017. – С. 150–153.

21. Сисоєва С.О. Творча педагогічна діяльність вчителя : ознаки і методи / С.О.Сисоєва // Обдарована дитина. – 2005.– №4.– С. 6-8.

22. Сухомлинський В.О. Вибрані твори у п’яти томах / В.О. Сухомлинський. – К. : Радянська школа, 1976. – Т.1. – 209 с.

23. Holiuk O. et al. PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR CREATIVITY DEVELOPMENT IN MATHEMATICALLY GIFTED ELEMENTARY STUDENTS //Problem space of modern society: philosophical-communicative and pedagogical interpretations. Part II. – 2019. – С. 580.

24. Lazarenko N. I. Higher Education in Ukraine: Ensuring the Quality of Education / N. I. Lazarenko, V. V. Kaplinski // International Scientific-Practical Conference Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences: Conference Proceedings, December 28-29, 2016. Kielce: Holy Cross University. – P.98-101.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ДО ТВОРЧОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ТА МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ ЗАСОБАМИ УКРАЇНСЬКОГО МУЗИЧНОГО ФОЛЬКЛОРУ

Тетяна Щеглова, здобувач ступеня вищої освіти «магістр».

Науковий керівник: Л.М. Онофрійчук, кандидат педагогічних наук

Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського (Україна)

TRAINING OF FUTURE TEACHERS FOR CREATIVE EDUCATION OF SENIOR PRESCHOOL AND PRIMARY SCHOOL CHILDREN BY THE MEANS OF UKRAINIAN MUSIC FOLKLORE

Tatyana Shcheglova, master's student

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University (Ukraine)

Анотація. У статті висвітлено важливість підготовки майбутніх педагогів до творчого виховання дітей старшого дошкільного та молодшого шкільного віку засобами

українського музичного фольклору (на прикладі репертуарно-методичного посібника «Весняночка» В. Верховинця).

Ключові слова: творче виховання, український музичний фольклор, дитячі народні пісні.

Abstract: The article highlights the importance of training prospective teachers for creative education of senior preschool and primary school children by the means of Ukrainian music folklore, based on the experience described in «Vesnyanochka» guidelines (by Verkhovynets, V.).

Key words: creative education, Ukrainian music folklore, children's folk songs.

Особливої актуальності у сьогоднішній набула проблема становлення й формування творчої особистості, наділеної потенціалом перетворювати на краще навколишній світ. У зв'язку з цим освітня галузь повинна дедалі потужніше формувати у дітей сучасний світогляд, розвивати творчі здібності і навички самостійного наукового пізнання. В державній національній програмі «Освіта» наголошується, що одним із головних шляхів реформування освіти є підготовка нової генерації педагогічних кадрів, підвищення їхнього професійного та загальнокультурного рівня.

Школа має стати тим осередком, де плекається духовно багата особистість, формується громадянська зрілість школяра, адже за висловом Ш. Амонашвілі: «Школа є істотою з Майбутнього, і вона уміє спрямовувати дітей тільки в Майбутнє».

Проблемі професійної підготовки вихователів і вчителів присвячено багато досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів. Теоретичні та методологічні основи даної проблеми відображені у працях таких класиків педагогічної науки як Я. Коменський, К. Ушинський, С. Русова, В. Сухомлинський. Щодо сучасних педагогів, то означену проблему розглядають Л. Артемова, І. Бех, Л. Божович, Л. Калмикова, О. Кононко, А. Алексюк, О. Мороз.

У філософських вченнях творчість сприймається як джерело розвитку особистості (М. Бердяєв, М. Гончаренко, А. Могильний, В. Цапок); у психологічних дослідженнях сучасної теорії творчості – як якісна характеристика мислення (Б. Ананьєв, Л. Виготський, Г. Костюк, Л. Леонт'єв, В. Роменець, С. Рубінштейн, Б. Теплов, Г. Якобсон). Митці-педагоги Г. Ващенко, С. Русова, К. Стеценко, М. Леонтович та ін. наполягали на необхідності всезагального естетичного виховання дітей з раннього віку за допомогою різних засобів мистецтва та літератури, оточення, створення сприятливих умов для розвитку мистецьких здібностей не лише талановитих, а й необдарованих дітей.

Сучасний вчитель постійно знаходиться у творчому пошуку, має високий рівень інформаційної культури, гнучкість і нестандартність мислення, може ефективно втілювати у життя нові вимоги часу. Саме від вчителя, його особистісних характеристик залежить реалізація навчальних планів, якість освітніх послуг, творче виховання учнів у процесі навчання.

Видатний психолог Л. Виготський наголошував, що у повсякденному житті творчість – це необхідна умова існування всього, що виходить за межі стереотипів, завдячуючи своїм виникненням творчій діяльності. Якщо так розуміти творчість, то неважко помітити, що творчі процеси в усій своїй повноті виявляються вже в дуже ранньому дитинстві. Гра дитини є не проста згадка про пережите, а творча переробка пережитих вражень, їх комбінування і розбудова з них нової дійсності, що відповідає запитам і потягам самої дитини [4, с. 7].

Л. Левчук і О. Онищенко вказували, що творчість, як опанування створеного, може розглядатися в межах педагогіки, виховання особистості, стимулювання її інтересу до знань і культури [7, с. 159].

Готовність до творчої діяльності науковцями розглядається як цілеспрямований прояв особистісних властивостей, переконань, поглядів, мотивів, почуттів, вольових та інтелектуальних якостей, настанов, знань, навичок та умінь [8, с. 9]; стан, який характеризується уміннями самостійно й активно оперувати знаннями та навичками за

допомогою стійких і вольових зусиль, спрямованих на досягнення певної мети [8, с. 6].

Творчість передбачає уміння мріяти, фантазувати. А мистецтво, впливаючи на людину, має унікальну здатність активізувати емоційну сприйнятливність, її ціннісні установи, загальну культуру. На нашу думку, творча робота педагога повинна послідовно розвиватись в таких напрямках: підготовчий (педагогічне студіювання складових національного фольклору); практичний (педагогічна діяльність у школі, застосування теоретичних новаторських здобутків у практиці формування національної культури дітей); теоретичний (створення в результаті практичної педагогічної діяльності її науково-теоретичної бази – засобів, форм, і методів творчого виховання дітей дошкільного і молодшого шкільного віку на ґрунті національної культури).

Завдяки музиці ми пізнаємо всі відтінки радості, горя, страждань і щастя. Українськими народними піснями ми виховуємо в дітей любов до своєї Батьківщини, народу, мови, формуємо основні співочі вміння. При знайомстві з примовками, календарним та ігровим фольклором, збагачується внутрішній світ дитини. Діти із задоволенням співають, відзначаючи красу української мови, яскравість музичних образів, добрий гумор.

Починаючи з раннього віку, педагог залучає малят до спільного співу забавлянок, таких як: «Зайчику, зайчику», «Сорока-ворона»; народних закличок: «Вийди, вийди, сонечко»; примовлянок: «Іди, іди, дощику»; «Печу, печу хлібчик». Забавлянки сприяють розвитку в дітей почуття ритму, збадьорюють, спонукають до активних дій.

Серед дитячого фольклорного репертуару слід відзначити збірку «Весняночка» Василя Верховинця, яка побудована на основі фольклорного матеріалу, власних творів та кращих зразків музично-ігрової дитячої літератури. Актуальність педагогічних ідей і досвіду видатного педагога, музикознавця, етнографа, композитора потребує їх широкого впровадження у сучасну практику виховання молодого покоління.

Педагог розглядає фольклор «як художнє відображення дійсності у словесно-музично-хореографічних і драматичних формах колективної, народної творчості, що відображає світогляд народу та нерозривно пов'язана з його життям і побутом» [3, с. 5]. Педагог показав невичерпні можливості цього жанру для всебічного розвитку і формування національної культури молодого покоління.

У педагогічній спадщині В. Верховинця широко представлений дитячий фольклор: пестушки, угішки, поспівки, ігри на тему праці, в яких діти під пісню виконують ритмічні рухи, властиві тому чи іншому трудовому процесу («Ладки, ладусі», «Дінь-дінь», «Вийшли в поле косарі», «Два півники»), патріотичні ігри та пісні «Старий батько», «Гей, Сірко», «Гей, військо йде». В інших іграх та весняних хороводах («А вже весна», «Ой ходить Іванко») ідея захисту країни та визвольної боротьби подається в умовно алегоричному плані. Для ігор «Весняночки» композитор написав чимало невеликих пісеньок, а точніше поспівок, в яких відчуваються інтонації дитячої розмовної мови («Равлику-павлику», «Печу, печу хлібчик», «Летів горобейко», «Труби, Грицю, в рукавицю», «Зробим коло», «Не сварітеся» і багато інших). Усе розмаїття дитячих ігор і хореографічних композицій, які розробив на основі українського фольклору В.Верховинець («Ведмедик і лісові звірятка», «Іваночку, покинь схованочку», «Сорока-ворона», «Летів горобейник», «Зробим коло», «Гей, чорноброві», «Сонечко», «Ой чого ти, метелику», «Дітки колом стоять», «Мишка та кіт», «Засмучений зайчик», «Залізний ключ», «Ой, на льон», «Ягілочка», «Подоляночка», «А ми просо сіяли» та ін.) може використовуватися у практиці естетотерапевтичної роботи з дітьми дошкільного і молодшого шкільного віку.

Кожна гра несе в собі глибоке смислове навантаження і має конкретну мету. Переважна більшість ігор «Весняночки» – це невеличкі казки, де дійсність тісно переплітається з вигадкою. В реалістичних іграх побутового плану, хороводах і танцювальних композиціях є елемент умовності, який відкриває простір для дитячої фантазії.

Ці коротенькі ігрові пісеньки покликані активізувати, захочувати до діяльності, розвивати і розважати дитину. Вони розкривають перед нею скарбницю рідної мови, дають найпростіші уявлення про близький їй світ, пробуджують рухливість, бадьорість.

Виходячи з концепції про всебічний розвиток здібностей дитини, педагог реалізує

виховний процес шляхом проведення рухливих музичних ігор. З цього приводу він зазначав: «Гра є наймиліша хвилинка котрої потрібно дитині для всебічного виховання її молоденького тіла, розуму та індивідуальних здібностей» [2, с. 25].

Важливу роль у процесі взаємодії дитини з фольклорним твором В. Верховинець відводив педагогові, до якого висувається ряд вимог: вибрати гру, що відповідає дитячому вікові; зацікавити дітей, провести гру легко і доступно для вихованців; не придушувати дитячу радість; не бути педантом у грі, дати дітям можливість самореалізуватися та ін. При цьому найважливіше завдання – забезпечення позитивного психоемоційного контакту дитини з твором, психічний стан має стати вихідною умовою організації музично-дозвілдової діяльності молодших школярів. В. Верховинець дає обґрунтування ефективності впровадження рухової музичної гри у педагогічний процес на підставі таких показників: врахування фізіологічних та психічних особливостей дитини, що дозволяє їй легко та природно відчувати себе в грі; адекватність обраного виду діяльності віковому цензу дитини; позитивний емоційний стан дитини під час участі у грі.

Отже, у системі музичного виховання В. Верховинця, яка базується на українських народних музично-педагогічних традиціях, зосереджений цінний педагогічний потенціал, доцільний для пізнання й виховання дітей, відповідний їхнім інтересам і провідній діяльності та спрямований на задоволення потреб музично-рухового розвитку дошкільників та молодших школярів.

Сутність педагогічної творчості визначається спрямованістю на рішення проблем, які постійно виникають у педагогічному процесі, та особливостями суб'єкт-суб'єктної дидактичної взаємодії. Підготовка майбутніх педагогів до творчого виховання дітей, до мобілізації творчих зусиль у вирішенні нестандартних завдань на якісно новому рівні потребує пошуків нових вимірів власного та соціокультурного життя. Вивчення українського фольклору має бути ефективним засобом творчого і національного виховання у майбутній діяльності.

Список використаних джерел:

1. Білоус В., Лазаренко Н., Коломієць А. Університетська наука у міжнародному інформаційному просторі / В. Білоус, Н. Лазаренко, А. Коломієць // Витоки педагогічної майстерності / Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка : зб. наук. пр. – Полтава, 2017. – Вип. 19. – С. 60-66. – (Серія «Педагогічні науки»).
2. Верховинець В. М. Весняночка / В. М. Верховинець. – 5-е вид. – К. : Муз. Україна, 1989. – 342 с.
3. Верховинець В. М. Українське весілля / В. М. Верховинець // Етнографічний збірник товариства імені Т. Г. Шевченка. – Кн. 1. – К. : [б. в.], 1912. – С. 71- 68.
4. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте: психол. очерк / Л. С. Выготский. – [3-е изд.] – М. : Просвещение, 1991. – 93 с.
5. Голюк О.А. Особливості підготовки майбутніх викладачів дошкільної педагогіки в контексті реформування вищої освіти України / О.А. Голюк // Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: зб. мат. наук.-практ. конф.– Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2015. – Вип.4. – С. 437-440.
6. Коломієць А. М., Лазаренко Н.І. Концептуальні засади розвитку наукової діяльності педагогічного університету на сучасному етапі розвитку суспільства / А.Коломієць, Н.Лазаренко, Є.Громов // Освітній простір України : Науковий журнал. – Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2017. – Вип. 9. – С. 74-80.
7. Левчук Л. Т. Основи естетики: навч. посіб. / Л. Т. Левчук, О. І. Оніщенко – К. : Вища шк., 2000. – С. 21.
8. Лазаренко Н. Культура мовлення як невід'ємна складова ключових компетентностей сучасного педагога / Н. І. Лазаренко // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство) : Збірник наукових праць / [гол.ред. Н. Л. Іваницька]. – Вінниця : ТОВ «Фірма «Планер», 2016. – Вип.23. – С.36-42.
9. Моляко В. О. Психологічна готовність до творчої праці / В. О. Моляко. – К. : Тво-во «Знання» УРСР, 1989. – 48 с. – (Сер. «Педагогічна» ; № 9).
10. Онофрійчук Л. М. Роль педагогічного керівництва в системі організації музично-театральної діяльності молодших школярів // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. – Серія : Педагогіка і психологія : Зб. наук. праць. – Вінниця: ВДПУ, 2011. – С. 397-401.
11. Теплов Б. М. Избранные труды : в 2-х т. / [ред.-сост. Н. С. Лейтес, И. В. Равич-Щербо]. – М. : Педагогика, 1985. – Т. 1. – 329 с.